

Azərbaycanın dünyada multikulturalizmin ən mükəmməl modelini yaratdığını dedikdə hansısa bir mübaliğe yaratmış olmuruq. Mövcud mühit artıq bu fikri söyləməyə insani sövq edir. Ölkəmizin elə bir məkanı yoxdur ki, orada bu mühit ilə qarşılaşmayasan. Azərbaycanda yaşayış qədim yəhudü, xristian, udin və digər milli azlıqların yaşayış meskənləri olan Krasnaya Sloboda, Nic və İvanovka kəndləri dövlətin daim diqqət və qayğısı ilə ehətə olunub. Qeyd edək ki, Azərbaycanda təkcə yəhudilərin 7 sinagogu, 2 orta məktəbi, 1 kolleci, 3 uşaq bağçası və Yəhudü Evi fəaliyyət göstərir. Qubada həmçinin dünya yəhudilərinin ən böyük icmalarından birinin yaşadığı məşhur Qırımızı Qəsəbə yerləşir. Qeyd edək ki, ümumiyyətlə, Quba çoxmilletli rayondur, burada 20-dən artıq azsaylı xalq yaşayır. Onların 79 faizini azərbaycanlılar, 9 faizini tatlar, 6 faizini ləzgiler, 1,8 faizini yəhudilər, 1,4 faizini türkler, 1,4 faizini xinalıqlılar və 1,2 faizini digər xalqların nümayəndələri təşkil edir. Qubadakı Qırımızı Qəsəbədə çayın bir sahilində sinaqoqlar, o biri sahilində məscidlər fəaliyyət göstərir. Bu fakt Azərbaycanda multikulturalizm və tolerantlıq ənənələrinin mövcudluğunu sübutudur. İnkərəlməz faktdır bu gün Azərbaycanın içtimai-siyasi həyatında xristian, yəhudü etiqadlı vətəndaşlar yaxın-dan iştirak edir, töhfələri ni verirlər. Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyası, Azərbaycan Yəhudiləri dini icması, Avropa Yəhudilərinin Bakı dini icması, Bakı şəhəri Dağ Yəhudiləri dini icması, Bakı Krişna Şüuru dini icması, "Yeni həyat" Xristian İncil dini icması, Gürçü Yəhudilərinin Bakı dini icması, Xilaskar Yevangelik Lüteranların Bakı dini icması və s. onlarla belə qurumlar hər bir millətə ruslara, molokanlara, yəhudilərə, tatlara, saxurların, udilərin sərbəst yaşama və dinc həyat tərzi sərməsi üçün geniş imkanların yaradıldığından xəber verir. Ölkənin içtimai-siyasi, mədəni həyatında iştirak üçün tam bərabər hüquqa malikdirlər.

Ulu Önderin banisi olduğu azərbaycançılığı ideyasi xalqımızın multikultural və tolerant dəyərlərinin ideoloji sistemini təşkil etməklə yanaşı, ölkəmizdə yaşayan bütün etnosların vahid maraqlar və vahid dövlət principi ilə mənəvi-siyasi birliyini əlaqələndirir. Ölkəmizdəki tolerantlıq mühiti Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu istiqamətdə apardığı dövlət siyasetinin dinindən, dilindən və milli mənsubiyətdən asılı olmayaq, hər bir vətəndaşımıza bərabər münasibətin nəticəsidir. Azərbaycanda dini və milli mənsubiyətdən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaş bərabərhüquqlu və öz inancına görə azaddır. Azərbaycan öz multikultural və tolerant yaşam tərzi ilə dünyaya nümunədir. Ulu Önder Heydər Əliyev siyasetini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında davamlı inkişaf edən ölkəmiz artıq dünyada multikulturalizm, sivilizasiyalar arasında dialoq məkanı kimi qəbul edilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2016-ci ilin Azərbaycanda "Multikulturalizm ili" elan edilməsi bir daha göstərir ki, multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması daim ölkə rəhbərliyinin diqqət mərkəzindədir.

AZƏRBAYCAN ƏHALİSİNİN TƏRKİBİ ETNİK, DİNİ, MƏZHƏB BAXIMINDAN ZƏNGİNDİR

Azərbaycanda mövcud olan bu modelin

Multikulturalizm və tolerantlığın unikal məkanı

ən inkişaf etmiş ölkələrin ali məktəblərində tədris olunması, elmi mərkəzlərdə öyrənilməsi, təhlili edilmesi multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzi və dövlət siyaseti olduğunu bir daha təsdiqləyir. Çünkü belə olmasayı, müxtəlif xalqların ölkəmizdə bir aile kimi yaşamasına lazımi şərait yaradılmazdı. Azərbaycandakı multikulturalizmin və tolerantlığın dünyada alternativi yoxdur. Ümumi Lider Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqince davam etdirilmiş neticəsində bu gün Azərbaycan dünyasının nadir ölkələrindən ki, burada bütün millətlər, xalqlar, müxtəlif dinlərin nümayəndələri bir aile kimi yaşayır və azad fəaliyyət göstərlər. Yəhudilik, xristianlıq və islamın, eləcə də müxtəlif inancların qarşılıqlı hörmət şəraitində Azərbaycanda yaşaması ölkəmizə maraqlı daha da artırıb. Tolerantlıq və multikulturalizm məkanı olan Azərbaycan həm ölkədə, həm də bütün dünyada tolerantlıq və mədəniyyətlərə dialoq yaratmağı davam etdirməyi qarşıya məqsəd qoyub. Tolerantlıq mühiti dövlət-din konsepsiyasına olaraq uyğun da ha da möhkəmlənib, bu sahə də dövlət siyasetinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan əhalisinin tərkibi həm etnik, həm dini, həm də məzheb baxımından zəngindir. Xalqımızın milli özəlliyi, səmavi dinlərin tarixin ərazimizdə yayılması, VII əsr dən torpaqlarımızda bərqərar olmuş İslam dininin təlqin etdiyi ideallar Azərbaycanda müxtəlif dini və milli mənsubiyətə mənsub insanların birləşməsi sahəsindəki uğurlarını artırın məqamlardandır. Bu məkanda bütün tarixi dini abidələr dövlət tərəfindən qorunur, eyni zamanda, dövlət vəsaiti hesabına bərpası təmin edilir. Tariximiz, xalqımız üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyan Bibiheybət, Təzəpir, Əjdərbəy, Şamaxı Cümə məscidləri və digər məscidlər yenidən qurulmuş və əsaslı təmir edilmişdir. Bakıdakı Heydər Məscidi, Gəncədə "İmamzadə" kompleksi

mışdır. "İşgal dövründə Ermənistən Azərbaycanın işgal edilmiş ərazilərində şəhər və kəndləri, bütün mədəni və dini abidələri qəsədən dağıdırıb. Hətta qəbiristanlıqlar yerlə-yeksan edilib", - deyərək bildirib ki, Ermənistən məqsədi əsrlər boyu həmin ərazilərdə yaşışmış azərbaycanlıların izini silmək olub.

Cənab Prezident onu da bildirib ki, erməni mədəni irsi həm Bakıda, həm də Qarabağda mühafizə olunur: "Bununla belə, işgal zamanı 67 məsciddən 65-i Ermənistən tərefində dağıdırılmışdır. Bu barədə heç bir söz belə deyilmir. Onlar məscidlərimizdə donuz və inək saxlayırdılar, şəhərlərimizi və kəndlərimizi yerlə-yeksan ediblər".

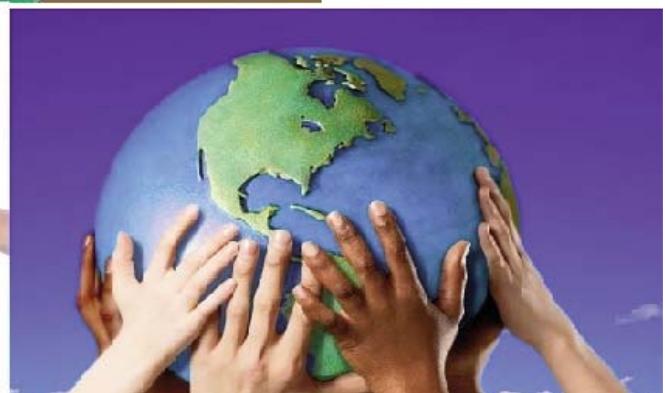
Ziddiyətlərə zəngin iyirmi birinci yüzillikdə Azərbaycan ənənələrinə sadıq qalaraq milli mənəvi dəyərlərə önem verək islamo-fobiya, islam adından sui-istifadə edərək qırğınlar törədənlərə malik olduğu dəyərləri ilə çağırışlar edərək onları sülhə, dostluğa dəvət edir. Çağırışları ilə bütün dünya xalqlarına, bütün dünyaya dövlətlərinə Azərbaycanın bugünkü həqiqətlərini bəyan edir. Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev çıxışlarının birinde vurğuladığı kimi, "Azərbaycan modeli, Azərbaycan nümunəsi bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində öyrənilir. Bizim bu istiqamətdəki siyasetimiz artıq özünü həm ölkəmizdə, həm bögədə və həm də dünyada təsdiq etmişdir. Biz öz milli mənəvi, dini dəyərlərimizə sadıq, onları qoruyurq, eyni zamanda, müsəlman ələmində həməryiliyin möhkəmləndirilməsi üçün səyərimizi əsir-gəmirik".

Sülhə nail olmaq imkanlarına manəə töredən qeyri-sabit dövlətlər Azərbaycandakı əmin-amanlıqlardan, tolerantlıq ənənələrini görürər. Azərbaycan istər ölkə səviyyəsində, istərsə də beynəlxalq səviyyədə dinlərarası və çoxmədəniyyətli harmoniyanın inkişafına təkan verir və bu nailiyyətin davamlı olması üçün tədbirlər həyata keçirir. Ümumdünya Mədəniyyətlərə Dialoq Forumu, Dünya Dini Liderlərinin Forumu, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumu və onlara belə tədbirləri keçirməklə, dünyanın diqqəti尼 özüne cəlb edən Azərbaycan bu və ya digər tədbirlərlə xalqlar və dövlətlər arasında əmekdaşlıqla xidmet edir. Sülh içinde yaşayış plüralist və demokratik cəmiyyətlər qurmaq üçün dağıdıcı cərəyanlara qarşı birlikdə mübarizə aparmağın vacibli əsas məsələ kimi bu və ya digər məsələlər müzakirə olunur.

Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin məlum sərəncamları ilə ölkəmizdə 2016-ci ilin "Multikulturalizm ili", 2017-ci ilin isə "İslam Həməryiliyi ili" elan ediləsi bəşəri dəyərlərə olan ali münasibətin daha bir təzahürü idi. Dünya içtimaiyyəti Azərbaycanın nümunəvi tolerantlıq, multikulturalizm modelini, dinlərarası dialoq mədəniyyətini qəbul edir və öyrənir. Təbii ki, hər hansı bir cəmiyyətdə sosial tolerantlığın bərqərar olmasında və multikultural dəyərlərin tərəqqisində siyasi hakimiyyətin iradəsi əvəzsizdir.

BAKIDA ERMƏNİ KİLSƏSİ QORUNUB-SAXLANILIR

Ölkəmiz sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayır. "Ölkəmizdə sabitliyin mənbəyi xalqımızın iradəsidir, xalqımızın seçimidir", - deyən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev bu gün ölkəmizdən dünya miqyasında sabitliyi ilə seçilən ölkələrdən birinə çevrildiyini bildirib. Belə bir ölkə multikultural və tolerant dövlət kimi de tanınır. Azərbaycan yüksək dəyərlərə sahib olan multikultural cəmiyyətdir. Azərbaycan multikulturalizm ideyasını irəli sürdüyü vaxtda, Ermənistən tərefində işgal dövründə saysız-hesabsız abidələrimiz dağıdırılmışdır. Qarğabazar kəndində Celil türbəsi, Aşağı Veysəlli kəndində Mirəli türbəsi, Qocəhməddi kəndində məscid binası, Horadız kəndində İmamzadə türbəsi, Fuzuli şəhərində məscid binası, Aşağı Aybasandı kəndində İbrahim türbəsi və s. onlara belə tarixi əhəmiyyətli abidələr işgal dövründə erməni vandallığına məruz qalmışdır.

Memar Kərbələyi Səfəxan Qarabağı tərəfindən XIX əsrin ikinci yarısında Şuşa şəhərində inşa edilmiş Gövhər ağa məscidi erməni terrorunun qurbanına çevrilib. Ermənistən işğalı nəticəsində saysız mədəni abidələr dağıdırılmışdır. Azərbaycanın ən nadir tarixi abidələri onun tarixini, adət və ənənələrini, onun mədəni kökünü özündə ehtiva edir. Amma Bakıda erməni kilsəsi qorunub-saxlanılır və bu gün də fəaliyyət göstərir. Təkcə elə bu fakt xalqımızın tolerantlığının bariz göstəricisidir.

Qubadlı rayonunun Məmər kəndindəki məscidin qəsdən dağıdırılması və talan edilməsi, tarixin mənimşənilməsi və saxtalaşdırılması təcavüz siyasetinin bariz sübutudur. Ermənilərin bu əməli "Arxeoloji irsin qorunması haqqında" 1992-ci il tarixli Avropa Konvensiyası və "Silahlı münaqişələr zamanı mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasına tam ziddir. Onların etdikləri "Mədəni sərvətlərin qeyri-qanuni dövriyyəsi haqqında" Paris Konvensiyası, UNESCO-nun "Ümumdünya mədəni və təbii irsin qorunması haqqında" 1972-ci il Konvensiyası ilə də ziddiyət təşkil edir.

XII ƏSR ABİDƏSİ QARACA ÇOBANIN QƏBİRİ YANDIRILIB

Məkrli niyyət və mənfur siyaset sahibi olan ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri vandalizm hərəkətləri hər zaman pislenilib. 2006-cı ilin iyununda ermənilərin işğal edilmiş Xocavənd ərazisində törətdikləri yanğınlarda nəticəsində yaşı 800 il olan XII əsr abidəsi Qaraca Çobanın qəbri yanmışdır. Ermənilərin törətdikləri yanğınlardır e.e. II minilliyyə aid olan Nərgiztəpə mədəni abidəsini küle döndərmiş, yanığının yaratdığı yüksək temperatur nəticəsində Qaraca Çobanın qəbri parça-parça olmuşdur. Yanğınlardır nəticəsində qədim türk tayfalarına mənsub olan "Əfşarlar qəbiristanlığı" da məhv edilmişdir. Ermənilər Azərbaycan xalqının tarix və mədəniyyətinə dair fakt və həqiqətləri saxtalaşdırmaqla bərabər, abidələrin görünüşünü və yazılılarını da sünü şəkildə "erməniləşdirmişlər". Bütün bunlara baxmayaraq, Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda olan tarixi dini abidələrimiz yenidən qurulur, təmir və bərpa olunur.